

V září 2021 vyšla v českém překladu Jana Lockenbauera kniha francouzského medievalisty Borise Bova z roku 2015 s názvem *Stoletá válka*. Jedná se o první autorovo dílo přeložené do češtiny. Knihu vydalo nakladatelství Karolinum v edici *Medievalistika*, která se specializuje na překlady děl zahraničních autorů zaměřených na středověk. Válečná tematika ani období sledované ve *Stoleté válce* přitom není edici cizí, v roce 2018 zde vyšla kniha *Jana z Arku* a rok předtím kniha rozebírající bitvu u Courtrai.¹

Záměrem *Stoleté války* není primárně popsat konflikt mezi Anglií a Francií ve 14.–15. století, jak by se z názvu mohlo zdát, nýbrž spíše shrnout celkovou situaci Francie v daném období. Autor si klade za cíl vyložit stoletou válku jako průvodní jev přechodu starého politického řádu Francie k novému a také skrze ni osvětlit posílení národního cítění Francouzů. Z těchto důvodů se Bove nedrží klasického časového vymezení konfliktu, tedy let 1337–1453, ale klade jeho počátky již do devadesátých let 13. století.

Kniha je členěna do šesti kapitol rozdělených do mnoha krátkých podkapitol. Vyprávění je víceméně chronologické, přestože některá témata jsou rozebírána s větším časovým přesahem i za mezní roky stoleté války. S ohledem na vytyčený cíl to však není na škodu.

První kapitola představuje počátky konfliktu. V souvislosti s tím autor rozebírá feudální systém, přičemž popisuje dva důležité pojmy — *suverenitu* a v českém prostředí méně známou *suzerenitu* (jedná se, na rozdíl od suverenity, o moc panovníka nad jeho přímými vazaly, nikoliv však nad jejich poddanými). Přehledně pak popisuje fungování armády ve 13. a 14. století.

Druhá kapitola rozebírá vnitřní krizi Francie v polovině 14. století, která ovšem dle Bova podpořila vzájemný dialog mezi králem a poddanými a přispěla k následnému zlepšení situace, protože umožnila výběr trvalé daně.

Třetí kapitola se odklání od hlavní dějové linky a pozastavuje se, aby shrnula celkovou politickou situaci Francie 14. století. Věnuje se například dějinám reformy 13. a 14. století, vzniku dobových politických „stran“, stejně jako způsobům komunikace krále s poddanými či propagandě.

Čtvrtá kapitola se vrací ke chronologickému vyprávění a popisuje obrat ve válce ve prospěch Francouzů, reformy Karla V. a jeho snahu politicky konsolidovat zemi. Následné zklidnění situace však vystřídala druhá vnitřní krize Francie v podobě války knížat, které se věnuje pátá kapitola. Daná krize podnítila pokračování stoleté války, v níž zvítězil Karel VII. O tomto konci již mluví poslední kapitola.

Bove se v ní také podrobně věnuje Johance z Arku a konstatuje, že nebyla pro vojenské úspěchy tak důležitá, jak by se mohlo zdát. Obratu ve svůj prospěch Karel dle autora docílil spíše spojením s opoziční burgundskou stranou a úspěšnými reformami. V těch pokračoval i po válce, čímž si proti sobě popudil knížata. Zde jsou také stručně zmíněny Čechy, ne však v souvislosti s Johankou z Arku a jejím dopisem husitům, který v knize nepřilíš překvapivě není zmíněn. Bove mluví o rebelii knížat s názvem „pragérie“, o němž říká, že se začal používat „s odkazem na husitské

---

¹ Colette BEAUNEOVÁ, *Jana z Arku*, Praha 2018; Xavier HÉLARY, *Courtrai. 11. července 1302*, Praha 2017.

povstání české šlechty proti králi Zikmundovi započaté v roce 1419“ (s. 172). Husitské války však nebyly primárně vedeny jako povstání proti králi, šlo v první řadě o náboženský konflikt, a ani ho nelze přičíst jen šlechtě, jelikož zapojeny byly všechny vrstvy obyvatelstva. Vysvětlení tedy není přesné, ale můžeme ocenit samotný fakt, že si autor bohemikální paralely všiml.

Kromě hlavních kapitol kniha obsahuje úvod s přehledem dosavadního bádání o stoleté válce a závěr rozebírající otázku národního cítění. Zde také Bove shrnuje, že Francie vyšla z války jako moderní stát s fungujícím úřednickým aparátem, čímž došlo k přechodu ze starého politického systému na nový. Lze tedy zkonstatovat, že autor splnil svůj cíl.

Za závěrem najdeme doslov francouzské historičky Claude Gauvardové, jenž se věnuje osobnosti Borise Bova. To je nutné ocenit, jelikož tento autor v českém prostředí není příliš známý. Užitečné jsou také rodokmeny hlavních aktérů konfliktu, chronologický soupis stěžejných událostí, bibliografie a rejstřík. Velkou pomocí jsou mapy Francie v různých fázích stoleté války umístěné uvnitř kapitol. Jsou však poněkud nešťastně řešené, jelikož anglické území ve Francii je na většině map graficky vyznačené stejně jako přílehlé moře, což působí nepřehledně. Nedostatkem knihy pak je téměř chybějící poznámkový aparát (citovány jsou pouze prameny použité přímo v textu a občas se v poznámkách vyjadřuje překladatel).

Kniha je dobře a čtivě napsaná. Autor za sebe navíc příležitostně nechává vyprávět dobové prameny, což zpříjemňuje čtenářský zážitek. Přestože je daná problematika složitá a Bove svým přístupem ještě rozšiřuje časové období, které na přibližně 200 stranách popisuje, je téma zpracované podrobně a srozumitelně. Velkou výhodou knihy je širší pohled na danou dobu ve Francii, takže se čtenář kromě samotného konfliktu dozví i o tehdejší pojetí práva, politické a ekonomické praxi, či nahlédne do dějin francouzské historiografie. Její hlavní téma je v českém prostředí až na pár konkrétních událostí (bitva u Kresčaku, působení Johanky z Arku) spíše upozaděno, kniha je proto pro nás cenným příspěvkem. Díky obecnějšímu pojetí daného období je navíc přínosem pro všechny zájemce o středověk.

Eliška Boudová

Kantik GHOSH – Pavel SOUKUP (edd.), *Wycliffism and Hussitism. Methods of Thinking, Writing, and Persuasion*, c. 1360 – c. 1460, Turnhout, Brepols Publishers, 2021, 443 s., ISBN 978-2-503-58382-2

V české historiografii tradičně velmi exponované období husitství bylo již mnohokrát zkoumáno ze všech možných úhlů a kladeno do rozličných souvislostí. Toto v kontextu národních dějin až lehce „zprofanované“ téma je bohatě zpracováno a představuje lákavý prostor k bádání i v zahraničí. Váží se k němu rovněž výzkumy inspiračních zdrojů a z našeho pohledu „předchůdců“ husitství, jakož i fenoménu středověké hereze. I laikům je tak dobře známa informace, že Jan Hus se ve svém učení opíral o dílo staršího anglického učenice a reformátora Johna Wyclifa, jehož učení bylo prohlášeno církví za heretické stejně jako později to Husovo. Díky tomu,